

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ НЕФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ: СТАН ТА СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

А.В. Непран,
кандидат економічних наук

Харківський економіко-правовий університет

Розглянуто стан та тенденції зміни заборгованості нефінансових корпорацій. У цілому за досліджуваний період спостерігається перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, яке мало стійкий характер. Встановлено, що зростання кредиторської заборгованості супроводжувалося збільшенням середнього терміну її погашення, що негативно впливає на фінансовий стан та інвестиційну активність нефінансових корпорацій.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, заборгованість за кредитами банків, дебіторська заборгованість, середній термін погашення кредиторської заборгованості.

Рассмотрены состояние и тенденции в изменениях задолженности нефинансовых корпораций. В целом за исследуемый период наблюдается превышение кредиторской задолженности над дебиторской, которое имеет устойчивый характер. Установлено, что рост кредиторской задолженности сопровождался увеличением среднего срока ее погашения, что имеет негативное влияние на финансовое состояние и инвестиционную активность нефинансовых корпораций.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, задолженность по кредитам банков, дебиторская задолженность, средний срок погашения кредиторской задолженности.

The article considers the status and trends in the debt of nonfinancial corporations. It was established that the increase in accounts payable was accompanied by an increase in the average term of repayment. In general, over the period observed excess payable over accounts receivable, which was sustained. If in 2008 the excess of accounts payable amounted to UAH 173,9 billion, while in 2012–399,9 billion USD. As a percentage of accounts receivable the excess accounted for 18.1 % and 25,6 %. During the study period 72,6 % increase in payables to non-financial corporations was due to growth in accounts receivable. Growing maturity payable adversely affect the financial condition and investment of non-financial corporations. Strengthening the negative trends in the financial sector obligations require states to intensify efforts to overcome them. Otherwise these negative trends are not stopped on time, threaten the deployment of the crisis in Ukraine, deterioration of financial and investment security of the national economy.

Key words: accounts payable, receivable on bank loans, accounts receivable, the average maturity of payables.

Постановка проблеми. Створення умов для забезпечення масштабного зростання національного капіталу як основи реалізації структурно-інноваційних зрушень у нефінансових корпораціях стримується погіршенням фінансового стану підприємств. Уповільнилися інвестиційні процеси, прискореними темпами зростає кредиторська заборгованість та заборгованість за кредитами банків. Так, лише за 2008-2012 рр. кредиторська заборгованість нефінансових корпорацій зросла у 1,7 рази і досягла

1960,9 млрд. грн. Стрімке зростання заборгованості призвело до погіршення платоспроможності багатьох підприємств, стало однією з головних причин структурних деформацій у формуванні капіталу. Нині капіталу нефінансових корпорацій понад 65%, який формується за рахунок позичкових ресурсів, що несе в собі потенційну загрозу їх фінансовій стійкості та платоспроможності. Актуальність обраної теми у значній мірі визначається тим, що динаміка кредиторської заборгованості, її склад та структура ма-

ють значний вплив на оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, а також на фінансовий стан нефінансових корпорацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і прикладним проблемам фінансового стану нефінансових корпорацій присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема В. Гейця, Л. Шинкарука [1], А. Даниленка [2], І. Журавльової, О. Ястремської, Л. Меренкової [3], О. Барановського [4], Н. Ізмайлової [5], М. Білик [6], О. Лищенко [7] та ін. Як відмічає В. Балінська, зміна співвідношення вартісної величини власного і позичкового капіталу свідчить про те, що в Україні спостерігаються серйозні деформації, диспропорції та суперечності у системі капіталоутворення [8, с. 77]. Однією з її причин стало стрімке зростання запозичених ресурсів у структурі фінансування капіталу нефінансових корпорацій. Аналізуючи стан фінансової системи України в сучасних умовах, авторами колективної монографії за ред. Т. І. Єфименко був зроблений висновок: «На сьогодні немає альтернативи кредиторської заборгованості як джерелу, що забезпечує можливість здійснення виробництва, зокрема у кризовий період» [9, с. 178].

Проте, незважаючи на численні публікації та значні досягнення в теорії і практиці аналізу фінансового стану нефінансових корпорацій, є низка невирішених проблем, які залишаються поза увагою українських вчених. Це стосується, перш за все, аналізу динаміки і структури кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій. Важливого значення набуває визначення чинників,

які негативно вплинули на зростання обсягів кредиторської заборгованості.

Метою дослідження є аналіз динаміки і структури кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій, а також чинників, які впливають на її зміну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредиторська заборгованість підприємств є природною складовою бухгалтерського балансу. Вона виникає у випадку, коли дата надходження товарів (робіт, матеріалів і т. ін.) не збігається з датою їхньої фактичної оплати. Наявність кредиторської заборгованості у значних розмірах не є сприятливим фактором для підприємств та організацій і суттєво знижує показники при оцінці фінансового стану підприємств, платоспроможності та ліквідності.

Відносне збільшення кредиторської заборгованості має двоякий характер. З однієї сторони, це сприяє збільшенню джерел фінансування для підприємств, а з іншої – погіршує платоспроможність підприємств та підвищує ризики їх банкрутства.

Забезпечення стійких темпів нагромадження національного капіталу, ресурсне забезпечення пріоритетів структурно-інноваційної модернізації економіки України потребують мобілізації фінансових ресурсів. Проте за останні роки в країні спостерігається негативна тенденція звуження чинників капіталоутворення, погіршення структури капіталу та фінансової спроможності суб'єктів ринку. Прискореними темпами зростають поточні й довгострокові зобов'язання нефінансових корпорацій (табл. 1).

Таблиця 1

*Динаміка заборгованості нефінансових корпорацій**

(на кінець року, млрд. грн.)

Показники	Роки				
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Загальна величина довгострокових та короткострокових зобов'язань, усього:	1 936,1	2 208,0	2 434,1	2 829,4	3 191,9
Із загальної заборгованості:					
- кредиторська заборгованість	1 135,8	1 363,8	1 519,3	1 771,7	1 960,9
- заборгованість за кредитами банків і позиками	443,7	462,2	501,0	575,5	605,4
- інша кредиторська заборгованість	356,7	382,0	413,8	482,1	625,7
Дебіторська заборгованість	961,9	1 030,9	1 270,0	1 390,9	1 561,0

* Без банків та органів державного управління.

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки. Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Дані табл. 1 свідчать про збільшення заборгованості нефінансових корпорацій за всіма видами зобов'язань, і особливо кредиторської заборгованості. Так, якщо за 2008-2012 рр. сумарна заборгованість за зобов'язаннями збільшилася на 1255,8 млн. грн., або на 64,9%, то кредиторська заборгованість – зросла відповідно на 825,1 млн. грн., або на 72,6%. Як наслідок, частка кредиторської заборгованості у загальній сумі зобов'язань нефінансових корпорацій зросла з 58,7% у 2008 р. до 61,4 % у 2012 р., а заборгованості за кредитами і позиками - знизилася відповідно до 22,9 до 19,0%. Слід зазначити, що зростання кредиторської заборгованості за 2008-2012 рр. відбувалося нерівномірно. Найбільший темп зростання кредиторської заборгованості спостерігався в кризовий період (2009 р.). Надалі відбувається уповільнення темпів зростання кредиторської заборгованості.

У той же час зростання заборгованості за кредитами, отриманими підприємствами реального сектору, мало іншу динаміку. В період економічної кризи (2008-2009 рр.) спостерігалось уповільнення зростання заборгованості за кредитами, наданими підприємствам реального сектору, що було обумовлено як скороченням пропозиції кредитних ресурсів з боку банків, так і підвищенням їх ціни для підприємств реального сектору. Подолання наслідків фінансово-економічної кризи сприяло відновленню попиту та стимулювало зростання надання банківського кредиту. Так, у 2009 р. загальний обсяг кредитування підприємств у порівнянні з 2008 р. зріс на 4,2%, а в 2011 р. у порівнянні з 2010 р. - на 14,9%.

Зростання кредиторської за боргованості нефінансових корпорацій мало суттєві відмінності за видами економічної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка темпів зростання кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій за видами економічної діяльності, %

Показники	Роки				
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Нефінансові корпорації	142,3	108,8	122,9	118,6	117,1
у тому числі:					
- сільське господарство, мисливство, лісове господарство	163,2	113,4	118,1	140,6	127,8
- промисловість	141,8	121,9	124,1	115,2	111,8
- будівництво	146,8	91,5	117,6	137,9	122,5
- торгівля	148,6	98,9	123,6	121,2	119,7
- операції з нерухомим майном	123,5	122,3	121,8	108,4	115,4

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

У передкризовий період спостерігалися найвищі темпи залучення кредитів. Так, у 2008 р. темп залучення кредитів у сільському господарстві становив 163,2%, у торгівлі - 148,6%. Це було викликано специфічними особливостями цих галузей через сезонність виробництва: у сільському господарстві основні витрати ресурсів припадають на весну, а в торгівлі масові закупівлі товару передують його реалізації. Цілком зрозуміло, що в період кризи (2009 р.) зменшується ділова активність як кредиторів, так позича-

льників. Це стосується й основних галузей матеріального виробництва, і будівництва та торгівлі. Так, у будівництві скорочення обсягів залучення кредитів становило 8,5%, у торгівлі - відповідно 1,1%.

Характерною особливістю зростання обсягів кредиторської заборгованості в період відновлення економічного зростання (2010-2012 рр.) було випереджальне зростання в сільському господарстві, в будівництві та торгівлі, де для початку виробничого циклу необхідно мати сировину та матеріа-

льні ресурси, які окупляться тільки через певний час, на відміну від окремих галузей промисловості з поточним виробництвом товарної продукції.

У результаті різних темпів зростання кредиторської заборгованості відбулися суттєві зміни в структурі її приросту (табл. 3).

Як свідчать дані таблиці, приросту кредиторської заборгованості стало її збільшення в торгівлі та переробній промисло-

вості. Так, на ці дві галузі припадало 237,2 млрд. грн. або 70,2% приросту кредиторської заборгованості. Частка підприємств, що займаються операціями з нерухомістю, становила 8,8% від загального обсягу приросту кредиторської заборгованості. Вклад сільського господарства в загальний обсяг приросту кредиторської заборгованості був незначним і склав 12,7 млрд. грн. або 3,7% від загального обсягу її приросту.

Таблиця 3

Структура приросту кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій*

Види економічної діяльності	2008 р.		2010 р.		2012 р.	
	млн. грн.	% до підсумку	млн. грн.	% до підсумку	млн. грн.	% до підсумку
Усього	337642,0	100,0	283063,0	100,0	286753,7	100,0
У тому числі:						
- сільське господарство, мисливство, лісове господарство	12650,0	3,7	6699,6	2,4	15789,8	5,5
- добувна промисловість	13662,9	4,0	18177,9	6,4	16035,0	5,6
- переробна промисловість	75744,9	22,4	60808,9	21,5	14610,1	5,1
- виробництво й розподілення електроенергії, газу та води	4376,5	1,4	14353,5	5,1	33044,7	11,5
- будівництво	21364,8	6,3	10804,6	3,8	24653,1	8,6
- торгівля	161479,9	47,8	114961,7	40,6	117750,6	41,1
- операції з нерухомим майном	29823,3	8,8	41809,5	14,8	16420,3	5,7
- інші види діяльності	18539,7	5,6	15447,3	5,5	48450,1	16,9

* Приріст розраховувався як різниця кредиторської заборгованості на кінець і початок періоду.

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

У 2010 р. у порівнянні з 2008 р. у структурі приросту кредиторської заборгованості збільшилася частка операцій з нерухомим майном (на 6,0%) та промисловості (на 5,2%) при одночасному зменшенні в торгівлі (на 7,2%) та сільському господарстві (на 1,3%). У 2012 р. збільшення приросту кредиторської заборгованості відбувалося за рахунок зростання обсягів залучення кредитів на підприємствах з виробництва та розподілення електроенергії, газу і води (на 6,4%), у будівництві (на 4,8%) та інших видів діяльності (на 11,4%).

У цілому стан та структура кредиторської заборгованості охоплює широкий

спектр розрахункових взаємовідносин підприємства з постачальниками, робітниками і службовцями, із засновниками і бюджетом.

Зростання обсягів кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій відбувалося нерівномірно за окремими її видами. Проте загальною тенденцією було порівняно менші темпи зростання заборгованості за товари, роботи та послуги перед бюджетом та з оплати праці, у той же час спостерігались більш високі темпи зростання інших форм заборгованості. Так, за 2008-2012 рр. зростання заборгованості за розрахунками з бюджетом нефінансових корпорацій становило 132,9%, з оплати праці - 125,5%, у той час як зрос-

тання іншої заборгованості - відповідно 208,0%. Ця тенденція була характерною для більшості видів економічної діяльності. Зокрема, в промисловості заборгованість з бюджетом за досліджуванний період зросла до 34,2%, у той час як інша заборгованість - на 223,1%.

Унаслідок нерівномірних темпів зростання в структурі кредиторської заборгованості за окремими її видами відбулися значні структурні зрушення (табл. 4).

Як видно із табл. 4, у цілому в нефінансових корпораціях спостерігається стійка тенденція до зниження частки кредиторської заборгованості. Так, частка кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги у загальному обсязі кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій зменшила-

ся з 57,2% у 2008 р. до 50,0% у 2012 р., у тому числі в промисловості з 58,6% до 54,3%.

Кредитні відносини одночасно поєднують кредиторів. Кризовий стан економіки погіршив стан дебіторів, тому підприємства-кредитори не змогли своєчасно отримати кошти від дебіторів. Збільшення дебіторської заборгованості призводить до зменшення грошових надходжень нефінансового сектору, що, у свою, чергу, потребує залучення капіталу на борговій основі. При інших рівних умовах фінансування виробничо-господарської діяльності підприємство потребує одержання платіжних кредитів, які надаються банками для оплати платіжних документів постачальників.

Таблиця 4

Структура кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій

Види кредиторської заборгованості	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Нефінансові корпорації					
За товари, роботи та послуги	57,2	53,8	52,0	52,4	50,0
За розрахунками з бюджетом	2,0	2,0	3,2	2,0	1,5
Зі страхування	0,7	0,8	0,5	0,6	0,6
З оплати праці	1,0	0,9	0,7	0,7	0,7
Інша поточна кредиторська заборгованість	39,1	42,3	43,6	44,4	47,2
Сільське господарство					
За товари, роботи та послуги	46,1	43,8	45,7	38,7	37,2
За розрахунками з бюджетом	3,3	3,1	2,4	2,1	2,0
Зі страхування	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
З оплати праці	2,0	1,5	0,0	1,2	1,0
Інша поточна кредиторська заборгованість	47,8	50,5	49,9	57,3	59,3
Промисловість					
За товари, роботи та послуги	58,6	53,3	53,6	54,2	54,3
За розрахунками з бюджетом	3,6	3,6	3,8	3,1	2,5
Зі страхування	1,5	1,4	1,1	1,1	1,3
З оплати праці	1,6	1,4	0,3	1,0	1,2
Інша поточна кредиторська заборгованість	34,8	39,9	40,3	40,5	40,8
Будівництво					
За товари, роботи та послуги	54,3	54,5	51,3	50,8	46,1
За розрахунками з бюджетом	1,6	1,8	2,4	1,7	1,3
Зі страхування	0,7	0,7	0,6	0,5	0,4
З оплати праці	1,4	1,1	0,0	0,8	0,6
Інша поточна кредиторська заборгованість	42,1	41,9	44,8	46,2	51,7
Торгівля					
За товари, роботи та послуги	64,4	61,0	58,6	59,2	57,9
За розрахунками з бюджетом	0,6	0,7	0,8	1,0	0,6
Зі страхування	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
З оплати праці	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2
Інша поточна кредиторська заборгованість	34,6	38,0	40,3	39,5	41,2

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій наведений у табл. 5.

Із даних, наведених у табл. 5. Можна зробити висновок, що зростання дебіторської заборгованості нефінансових корпорацій

стало важливим чинником збільшення кредиторської заборгованості. У цілому за 2008-2012 рр. 72,6% приросту кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій було обумовлене приростом дебіторської заборгованості.

Таблиця 5

Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською заборгованістю нефінансових корпорацій, млрд. грн.

Роки	Кредиторська заборгованість на кінець року	Дебіторська заборгованість на кінець року	Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською	У процентах від дебіторської заборгованості
2008	1 135,8	961,9	173,9	18,1
2010	1 519,3	1 270,0	249,3	19,6
2011	1 771,7	1 390,9	380,8	27,4
2012	1 960,9	1 561,0	399,9	25,6

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Зокрема, у 2012 р. приріст дебіторської заборгованості склав 170,1 млрд. грн., що становило 89,9% від приросту кредиторської заборгованості. Таким чином, за рахунок зростання кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій відбулося зменшення попиту на позичковий капітал, тобто відбувалося витіснення банківських кредитів товарною креди-

торською заборгованістю, тобто заборгованістю партнерів у розрахунках.

На фінансовий стан підприємств впливають як розміри залишків кредиторської заборгованості, так і період її оборотності. Динаміка середнього терміну погашення кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій за видами економічної діяльності наведена в табл. 6.

Таблиця 6

Середній термін погашення (оборотність) кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій за видами економічної діяльності, днів

Види економічної діяльності	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	178	160	158	157	161
Промисловість	116	149	149	139	145
у тому числі:					
- добувна промисловість	132	193	193	179	231
- переробна промисловість	111	152	152	146	142
Будівництво	191	268	268	270	310
Торгівля	132	154	154	155	158
Транспорт	120	139	168	162	192
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	329	345	371	368	406

Розраховано за: Діяльність суб'єктів господарювання за відповідні роки : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Із табл. видно, що попри відновлення економічного зростання після фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр., у нефінансових корпораціях спостерігається зростання середнього терміну погашення кредиторської заборгованості. Ця негативна тенденція характерна практично для всіх видів економічної діяльності (крім сільського господарства). Середній термін погашення кредиторської заборгованості в цілому по промисловості зріс із 116 днів у 2008 р. до 145 днів у 2012 р., у торгівлі - відповідно зі 132 днів до 158 днів. Лише в сільському господарстві спостеріга-

ється позитивна тенденція щодо зменшення термінів погашення кредиторської заборгованості, яка мала нестійкий характер.

Для виявлення резервів скорочення терміну погашення кредиторської заборгованості має велике значення економічний аналіз чинників, що впливають на оборотність кредиторської заборгованості. Вплив зміни величини кредиторської заборгованості і обсягу реалізованої продукції визначається на основі логарифмічного методу. Результати розрахунків наведені в табл. 7.

Таблиця 7

Факторний аналіз впливу чинників на зміну середнього терміну погашення кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій (днів)

Види економічної діяльності	2011 р.			2012 р.		
	Усього	у тому числі за рахунок		Усього	у тому числі за рахунок	
		кредиторської заборгованості	обсягу реалізації продукції		кредиторської заборгованості	обсягу реалізації продукції
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	-1	37	-38	+3	43	-39
Промисловість	-10	24	-34	+6	9	-3
Будівництво	+2	61	-59	+40	115	-75
Торгівля	+1	19	-18	+3	7	-4

Як видно із табл. 7, у 2012 р. збільшення середнього терміну погашення кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій було обумовлене зростанням обсягів кредиторської заборгованості. Зростання обсягів реалізації продукції сприяло зниженню середнього терміну погашення кредиторської заборгованості, але не змогло компенсувати його підвищення за рахунок збільшення обсягів кредиторської заборгованості.

Висновки. Фінансовий стан нефінансових корпорацій характеризується стійкою

тенденцією до збільшення загального обсягу зобов'язань та зростання середнього терміну погашення кредиторської заборгованості. В останні роки спостерігається тенденція до заміщення банківських кредитів кредиторською заборгованістю. Зростання кредиторської заборгованості понад 70% було обумовлене погіршенням стану розрахунків з дебіторами. Головним чинником негативної тенденції до збільшення середнього терміну погашення кредиторської заборгованості нефінансових корпорацій стало збільшення її обсягів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія [В.М. Геєць, Л.В. Шинкарук, Т. І. Артємова та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2011. – 696 с.

2. Державна політика стабілізації фінансів підприємств : монографія / [А.І.Даниленко, В.В. Зимовець, О.М. Кошик та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка ; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 452 с.
3. Фінанси підприємств : теоретико-методичне забезпечення формування та відтворення : монографія / [І.В. Журавльова, О.М. Ястремська, Л.О. Меренкова та ін.]. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 427 с.
4. Підвищення ефективності взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції : монографія / кол. авт.; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2010. – 482 с.
5. *Ізмайлова Н.В.* Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості : макроекономічний аспект / Н.В. Ізмайлова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 124-126.
6. Фінанси підприємств : проблеми і перспективи : [монографія] : У 3 т. - Т. 1: Розвиток фінансів підприємств в умовах ринку / [М.Д. Білик, О.С. Бадзим, Т.О. Білик та ін.] / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну ; за ред. М.Д. Білик. – К. : ПанТот, 2012. – 335 с.
7. *Лищенко О.Г.* Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О.Г. Лищенко, Г.М. Бескоста // Держава та регіони. Серія : Економіка і підприємництво. – 2009. – № 1. – С. 114–117.
8. *Баліцька В.В.* Ресурсне забезпечення національної економіки : проголошені цілі та реальний стан / В. В. Баліцька // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 77.
9. Фінансова система національної економіки : проблеми розвитку та управління змінами. У 3 т. - Т. 2 / За заг. ред. Т.І. Єфименко ; ДННУ «Академія фінансового управління». – К., 2012. – 726 с.

REFERENCES

1. Strukturni zminy ta ekonomichnyy rozvytok Ukrayiny : monohrafiya [V.M. Heyets', L.V. Shynkaruk, T. I. Art'omova ta in.] ; za red. d-ra ekon. nauk L.V. Shynkaruk; NAN Ukrayiny; In-t ekon. ta prohnouzuv. NAN Ukrayiny. – K., 2011. – 696 s.
2. Derzhavna polityka stabilizatsiyi finansiv pidpryyemstv : monohrafiya / [A.I.Danylenko, V.V. Zymovets', O.M. Koshyk ta in.] ; za red. chl.-kor. NAN Ukrayiny A.I. Danylenka ; NAN Ukrayiny; In-t ekon. ta prohnouzuv. – K., 2011. – 452 s.
3. Finansy pidpryyemstv: teoretyko-metodychne zabezpechennya formuvannya ta vidtvorennya : monohrafiya / [I.V. Zhuravl'ova, O.M. Yastrem's'ka, L.O. Merenkova ta in.]. – Kharkiv: KhNEU, 2010. – 427 s.
4. Pidvysychennya efektyvnosti vzayemodiyi bankivs'koho i real'noho sektoriv ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi ta yevrointehratsiyi : monohrafiya / kol. avt. ; za red. d-ra ekon. nauk, prof. O.I. Baranovs'koho. – K. : UBS NBU, 2010. – 482 s.
5. *Izmaylova, N.V.* Stan ta tendentsiyi debitors'koyi ta kredytors'koyi zaborhovanosti : makroekonomichnyy aspekt / N.V. Izmaylova // Visnyk ekonomiky, transportu i promyslovo-vosti. – 2010. – # 29. – S. 124-126.
6. Finansy pidpryyemstv : problemy i perspektyvy : [monohrafiya]; U 3 t. T. 1: Ro-zvytok finansiv pidpryyemstv v umovakh rynku / [M.D. Bilyk, O.S. Badzym, T.O. Bilyk ta in.] / Kyuyiv. nats. un-t tekhnolohiy ta dyzaynu; za red. M.D. Bilyk. – K. : PanTot, – 2012. – 335 s.
7. *Lyshchenko, O.H.* Analiz debitors'koyi zaborhovanosti v systemi upravlinnya pidpryyemstvom / O.H. Lyshchenko, H.M. Beskosta // Derzhava ta rehiony. Seriya : Ekonomika i pidpryyemnytstvo. – 2009. – # 1. – S. 114–117.
8. *Balits'ka, V.V.* Resursne zabezpechennya natsional'noyi ekonomiky : proholosheni tsili ta real'nyy stan / V. V. Balits'ka // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2011. – # 12. – S. 77.
9. Finansova systema natsional'noyi ekonomiky: problemy rozvytku ta upravlinnya zminamy: U 3 t. T. 2 / Za zah. red. T.I. Yefymenko ; DNNU «Akademiya finansovoho upravlinnya». – K., 2012. – 726 s.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2014 р.